

UČITELJSKI  
T O V A R Š .

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.,  
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VI.

V Ljubljani 1. marca 1866.

List 5.

Človek brez domoljubja.

Brez solnea kar bliščečega  
Bilé višine bi nebá,  
Kar vert brez krasnih je cvetic,  
Dobrava, leg, brez milih tic,

Razgraja kedar hud' vihar,  
Na morji kar bi bil veslár,  
Kar nježno dete ločeno  
Bi skerbuje matere biló:

Brezdomoljubni človek je,  
Ki vterpnjeno ima sercé,  
Ko pribučí nevihta, grom,  
Zadevši dragi, mili dom.

*Josip Cimperman.*

Keršanska odreja.

VII.

S v e t. \*)

Govorili smo že, kakó naj se do pregreh sploh in posebej  
sovráštvo, nasproti pa ljubezen do keršanskih čednost budi v  
otročkih sercib. Zdaj pa bomo govorili še od nekterih posebnih  
pripomočkov, kakó mladino izrejata v strahu božjem, ker  
to je poglavitna reč vse odreja.

\*) Glej predlanskega „Tovarša“ list 4.!

Ker je svet stekališče vseh pregreh, in tistemu, kdor ga ljubi, vzrok pogubljenja; zatorej naj ne le starši, ampak tudi učenci imajo vso skerb, da ljubezen do sveta zatirajo v mladostnih srcih, in mladino še le napeljujejo, da svet z vsemi njegovimi nečimernostmi zaničuje. Akoravno je pa ljubezen do tega svetá že sama na sebi nevarna, je nevarniša še za to, ker je v človekovo spačeno natoro že osnovana, in če zgodaj ni zadušena, se kasneje težko izruje.

Da me pa v tem, kar bom od sveta govoril, prav uméte, da bote tudi v tej reči potrebne nauke mladini umevne naredili in prav vravnali, je naj poprej treba razločiti, kaj si je v besedi „svet“ tukaj misliti. V besedi „svet“ si je tukaj misliti vživanje dobrot, veselja, časti, vseh sedanjih pozemeljskih sladnosti, ki nam jih svet kaže ali ponuja, in do katerih nas naše lastno spačeno nagnjenje vabi in vleče. Torej je vse eno, ali se reče: ljubezen do svetá, ali pa: svoje srcé navezovati na pozemeljske dobróte, ali po pozemeljskem nezmerno hrepeneti, ali pozemeljskega blaga nezmerno želeti i. t. d.

V Bogu ali zavoljo Boga smemo mi in smo dolžni vse njegove stvari ljubiti in se jih tudi toliko poprijemati, kolikor nam je treba, da hranimo časno življenje in si po časnem večno zadobljujemo. Ali nezmerna ljubezen do pozemeljskega, naj si bo ali blago, ali veselje, ali čast, ali kaka druga sladnost, ta je prepovedana, in nezmerna ljubezen do pozemeljskega je, če si človek pri vživanji teh dobrot ne stori Boga v namen, če se tudi dolgo ne premišluje grešiti, da bi si le z grehom kaj pozemeljskega zadobil. To hoče tudi sv. Pavl reči, ker pravi: „Čas je kratek, in kateri svet vživajo, naj ga tako vživajo, kakor bi ga ne vživali“, — to se reče: naj ga vživajo, pa le zavoljo Boga in iz ljubezni do Boga, ne pa iz lastne ljubezni. Zopet sv. Pavl s temi besedami razločuje: „Meni je svet in jaz sem svetu križan“. Slednji kristijan mora tedaj, če želi s sv. Pavlom v večnosti delež zadobiti, ž njim tudi zdaj ne hinavsko, ampak resnično reči: „Meni je svet in jaz sem svetu križan“. Da se to pri učencih zgodi, jim nekoliko in nekako tako le svet popisuj:

Povej jim, kako je svet z vsemi svojimi dobrotami nečimern, kar lastno serce in Jezusove besede pričajo. Slednjemu to posvetno nečimernost pričuje že lastno serce, ker ga ni bilo, ga zdaj ni, in ga ne bo človeka, da bi pri vsem

posvetnem vživanji mogel reči: zdaj je moje serce mirno; ni je več reči, da bi je serce še poželetelo. Veliko več so še le zavoljo vživanja tega sveta naj bolj srečni (če se smejo tako imenovati) spoznali, kako je vse vse nečimerno. In Jezus sam pravi, ki je svojim apostelnom svoj mir zapustil: „Mir vam dam, kakorsnega ta svet dati ne more“. — Dalje popisuj učencem minljivost tega sveta. Ko bi tudi res v pozemeljskih dobrotah, v tem, kar svet ponuja, kaj prida bilo, je vendar to silno minljivo. Spriden človek, ali druga nesreča, ogenj ali kaj takega nam en dan more vzeti premoženje; žalost, skerb ali bolezen grení vse veselje; opravljevec ali sovražni človek ali z resničnimi, ali z zmišljenimi besedami jemlje čast ali jo vsaj tamní, smert pa kmali vsemu vživanju stori konec, ker nam svet, nas pa svetu odtegne. Prav prepeva tedaj David: „Ne boj se! kedar človek obogati, mu čast njegove hiše raste; zakaj kedar umerje, ne bo celó nič seboj vzal; tudi ga njegova čast ne bo spremila“. — Kažite mladini seosebno, kako zapeljiv je svet; zakaj, kdor koli želi večno srečo doseči, mora Boga čez vse, naj bolj, in iz vsega serca ljubiti, in kdor koli ga iz vsega serca ne ljubi, ga ne ljubi prav. Zapeljivi svet nam pa serce s svojimi nečimernimi dobrotami od Boga odvrta, in ravno zato nas tudi odpeljuje od ljubezni božje in od večne sreče. Sv. Janez to tako le naznanja: „Ne ljubite tega sveta, in ne tega, kar je na svetu. Ako kdo ta svet ljubi, ni Očetove ljubezni v njem“. Zapeljiv je svet, ker misli kristijanove od hebeškega zadržuje, in obrača na svoje dobrote, in kdor si pozemeljsko v zaklad izvoli, je tudi njegovo serce pri pozemeljskih rečeh. Zapeljiv je svet, ker vse ude telesa tako rekoč navdaja s skušnjavami. Zakaj vse, kar je na svetu, je poželenje mesa in poželenje oči, in napuh življenja, kar ni iz Očeta, ampak od sveta“. — Tako popisujte mladini svet, kterege se je kristijanu vedno čuječe varovati, njemu, kateri si obeta božjo prijaznost. Tudi sami vpríčo učencev večkrat razodevajte svoje misli o posvetni nečimernosti, zapeljivosti i. t. d.

Da bojo učenci v božjem strahu zrejeni, priporočamo učnikom seosebno to le: Stokrat in stokrat svojim učencem kažite in ponavljajte dolžnost, da naj živé po zgledu Jezusovem; sej on ni le prišel le z besedo učít na ta svet, ampak tudi z zgledom. Kristijan naj se torej v vsakoršnih priložnostih

praša: Kako bi bil Jezus v tej priložnosti govoril, kako delal, kako se obnašal? i. t. d. Kdor nima Jezusa za zgled, njegovo življenje ni življenje pobožnih in svetnikov, ampak življenje hudobnih, vsakdanjih posvetnjakov.

Da svojim besedam v poduku od nečimernosti tega sveta in od dolžnosti po Jezusovem zgledu živeti, veči tehtnost daste, jih tudi spominjate kerstne obljube, da veliko srečo nam je skazal milostljivi Bog, ko nas je zmed tisuč in tisuč drugih ljudi izvolil, da smo v skrivnostni kopvi sv. kersta od izvirnega madeža oprani in bili sprejeti v število božjih otrok, da smo se pa v tem sv. zakramentu mogli odpovedati nečimernosti, hudiču in svetu, in da smo, akoravno ne prav razločno, pa vsaj zadosti razumljivo obljubili, živeti po zgledu Jezusovem, kateri je po ti skrivnostni kopvi postal naš brat, in da si moramo prizadevati, po njegovem zgledu nebeškemu Očetu dopasti, ker njemu drugačno kakor Jezusovemu življenju podobno življenje dopasti ne more. Kdor tedaj te dvojne svoje obljube ne spolnuje, mu naj potrebniji zakrament in perva gnada, ki mu jo Bog na tem svetu skaže, v nič drugega ne služi, kakor v povikšanje in shujšanje večnih kazni.

Da bo pa tako opominovanje kaj zdalo in pomagalo, je čez vse drugo potrebno, da ima mladina v zgledu svojega učnika duhá pobožnosti in ponižnosti. Ako mladina vidi, da je učitelj sam ves navdan posvetnega duhá, da rad išče le posvetnih veselje in kratkočasov, da mu pri orglanji v cerkvi vse le bolj na okroglo gre, da njegovo govorjenje med svetom, njegova noša in obnaša razodeva le posvetnega duhá: potem ni mogoče, da bi njegova beseda, njegova svaritev v šoli zavoljo nečimernosti in posvetnosti kaj opravila, ker se mu vidi, da mu pri tem samemu ni resnica, de tega sam ne spozná, da mu nikakor iz serca ne pride.

Kako potrebno je pri mladini duhá nečimernosti in posvetnosti zatirati, to tudi pridni „Tovars“ sam dobro vé in spozná. Zato je bil (menda še predlanskem) tisti terdi strok oluščiti dal: „Kako naj učitelj posebno pri ženski mladosti ravna, da zatira nečimerno lišpljivost in šopirljivost?“ Kdor to prav prevdari, mora spoznati, da je tehtno in resnega premislika vredno to vprašanje. In vender se ga še nihče ni lotil. Zakaj ne? Kmali bi rekel, da zato ne, ker je vsak vidil, da bi pri tem razgovoru marsikterega svojih tovaršev mogel za lase prijeti — kar je pa hudo in občutljivo.

Zato se tudi jaz bojim lotiti tega terdega stroka; in ker je težko ga oluščiti, ga saj malo hočem načeti, da resnico spozna, kdor jo spoznati hoče. Samo po sebi je očitno, da bi v tej reči starši največ mogli in mogli storiti; starše spominjati njih dolžnosti pa gre duhovnim pastirjem. Druge navadne učenike mladine pa zavračam na to, kar je skerbní „Tovarš“ v razlagi keršanske odreje že od „napuha“ povedal. Da je napuh prvi poglavitni greh in začetek vsega pogubljenja, da se Bog prevzetnim zoperstavlja in le ponižnim deli svojo milost — vse to je znana in spričana resnica. Kar je torej v omenjenem sestavku že razloženo, naj učitelj večkrat svojim učencem in zlasti učenkam živo pojasnuje, naj jim pred oči stavi Jezusa naj ponižnišega, ki je pa kralj nebes in zemlje; naj jim lepoto in plačilo ponižnosti — nasproti pa ostudnost in hude nasledke in kazni napuha na vse strani razkazuje.

Vse razjasnovanje in priporočevanje pa prav nič ne bo zdalo, ako šolska mladina vidi nad učiteljem samim zgled povesčnosti in nečimernosti. „V Slomšekovih Drobtinicah“ za leto 1863. se bere: „Gerdo je za učitelja narodnih šol (pa tudi učitelju viših šol lepo ne stoji), ako nosi lase skodrane, kakor bi imel na glavi brinov germ; nedostojno je za učitelja, ako se v oblačilih lišpa po naj novejših pariških ali bečkih nošah“. Dozdaj se je ženskam očitalo, da so dolgih las pa kratke pameti! Zdaj bo to moglo veljati tudi od marsikterih učiteljev. Nečimerno razprečevanje in premetovanje las je pač le znamenje puhle in prazne glave; ker nad verlimi, modrimi in pridnimi učitelji tega nikjer ne najdeš. Gotovo pa nič prida ne bo, ako se bo ta nečimerna lasata omika še po učiteljih in celó med terdimi kmeti in hribovci razširjala. V neki šoli je duhovni učenik dečka svaril zavoljo nečimernosti, ker se je bil te lasate omike jel poprijemati; — kaj se zgodi? Otroci se z očmi proti pričujočemu učitelju obernejo in med seboj šeptati začno: „Šomošter, šomošter!“ — kakor bi ga kazati hotli. Povejte mi, koliko se more opraviti v takih okoliščinah? — Neki že star in moder duhoven pastir in posebno skerbén in vnet prijatelj šolske mladine mi je to le pravil: Slišal sem učenika, ki je sam neki šolarci rekel: „Lej jo, lej uno! take špičice in tako ruto in tako kikljico naj tebi napravijo — to boš ti zala punčička!“ „Take besede slišati iz ust učenikovih“, pravi tisti gospod, „se mi je zdelo, da je deklici strupa zavdajal“. Kako

po takem mladina ne bo napuhnjena in prevzetna? — Veliko bi se dalo storiti pri mladini, da bi se odvrčevala posvetnost in nečimernost, lepa ponižnost pa prikupila, ko bi vsi gospodje učitelji z živo besedo in lastnim zgledom ponižnost učili. Sej je ponižnost naj prva čednost, vklad vse keršanske kreposti, vir vse sreče.

V zatiro nečimernosti in posvetnosti pri mladini in učiteljih pa bi posebno veliko pripomoglo, ako bi eno reč vbogati hotli, kar je potrebno vsakemu kristijanu, toliko bolj pa učitelju, ki ima biti pobožen zgled mladosti, to je večkratno vredno prejemanje svetih zakramentov. To človeka že samo po sebi k ponižnosti opominja, ter duhá pobožnosti redi in hrani. Čez vse lepo in spodbudno pa je, kedar učenci in učenke sami med seboj svojiga učenika pri mizi Gospodovi vidijo. To je še posebnega priporočila in vse posneme vredno. (Prih. dalje.)

## O pesniški umetnji.

(Spisal A. D.)

Pesništvo je tista umetnija, ktere namen in naloga je razveseljevati in vedriti človeštvo, ktere načelo in vodilo je sladiti in blažiti revno, nemirno in trudapolno življenje na zemlji. Razveseljevanje, vedrenje in dušna zabava je toraj prva in glavna namemba pesniške umetnije.

Pesništvo nam kaže, kaj je lepo, blago in resnično, kaj se strinja po notranji in zunanji obliki z mislijo in idejo, kaj se vjema z neskaljenim, neokuženim naravnim blagočutjem in kaj je stanovitno, kaj za vse človeštvo važno in pomenljivo in kaj večnega obstanka.

Pesništvo nam kaže prvič, kaj je lepo, krasno in visoko. Vsake lepe umetnije podlaga, jedro in notranja vrednost je lepota, kajti brez krasote nismo si v stanu misliti nikakoršne prave in popolne umetnije; toda ravno pesnija nam kaže posebno in pred vsem, kaj je mično, zalo in zanimivo. Pesnija ne terpi ničesar, kar bi bilo neprimernega, nespodobnega ali celó ostudnega, v svoji bližini in v svojem obzorju, ona se varuje in ogiba vsake sence nepopolne in nizke domišljije. Ona hoče napolniti sercé z veseljem in radostjo, hoče ga ogreti, vneti in vžgati za vse, kar je lepo in zanimivo, nadušiti za